

Constantin Cavernos

SFÂNTUL MACARIE al CORINTULUI

Arhiepiscop al Corintului, păstrător al Sfintei Tradiții,
cel ce a reînviat mistica ortodoxă, autor al „Filocaliei”,
nevoitor duhovnicesc, luminător și călăuză duhovnicească,
duhovnic al martirilor.

O istorisire a vieții, personalității și mesajului său,
dimpreună cu texte alese din trei scrieri ale sale

Traducere de prof. Paul Bălan

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura DOXOLOGIA
Iași, 2011

Cuprins

Prefață	7
Cuvânt introductiv	8
Viața Sfântului Macarie	19
Câteva dintre minunile Sfântului Macarie	39
Scrierile Sfântului Macarie	44
Texte alese din cartea	
<i>Cu privire la permanenta Împărtășire</i>	46
Texte alese din <i>Noul Martirologiu</i>	53
Texte alese din <i>Introducerea la Filocalie</i>	62
Bibliografie selectivă	66

Prefață

După apariția cărții *Sfântul Cosma Etolianul*, volumul întâi din seria *Sfinți ortodocși moderni*, este bine să închinăm cel de-al doilea volum Sfântului Macarie al Corintului. Macarie (1731-1805) a fost un contemporan mai tânăr al Sfântului Cosma (1714-1779) și mai vârstnic decât Sfântul Nicodim Aghioritul (1749-1809), căruia îi vom închina cel de-al treilea volum.

Capitolul introductiv, în care prezint trăsăturile principale ale vieții, personalității și activității Sfântului Macarie, a apărut în revista Seminarului „Sfântul Vladimir” care apare trimestrial, în vol. XII, nr. 1 (1968). El este retipărit aici cu câteva schimbări și adăugiri. Restul volumului, cuprinzând traducerea mea adnotată a Vieții Sfântului scrisă de prietenul său apropiat, Atanasie Paros, istorisirea acestuia despre câteva dintre minunile săvârșite de Sfântul Macarie, texte alese din trei dintre cele mai cunoscute lucrări – *Cu privire la permanenta Împărtășire*, *Noul Martirologiu* și *Filocalia* –, precum și lista lucrărilor sale sunt tipărite pentru prima oară.

Constantin Cavarnos
iunie 1972

Cuvânt introductiv

După Sfântul Cosma Etolianul¹, Sfântul Macarie Notaras al Corintului a avut o valoroasă contribuție la regenerarea spirituală și morală a Greciei în cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Deși era cu 17 ani mai tânăr decât Cosma, el a început activitatea sa remarcabilă în această privință în 1765, exact la cinci ani după ce Cosma și-a început activitatea misionară.

În anul 1764, când arhiepiscopul Corintului a murit, Macarie, pe atunci un simplu mirean cu numele Mihail, a fost ales în unanimitate succesor al aceluia de către clericii și laicatul din regiunea Corintului. În Constantinopol, în luna ianuarie a anului 1765, a fost întronizat arhiepiscop al Corintului și a primit numele Macarie.

Întorcându-se în cetatea Corintului, locul său de naștere, el a început de îndată să ia măsuri pentru îmbunătățirea situației Bisericii din provincia sa, care se afla într-o stare deplorabilă. Deși erau drastice, aceste măsuri nu au fost luate la repezeală și nici nu au avut caracter inovator. De la începutul carierei sale de om al Bisericii și până la sfârșitul zilelor sale, Macarie a dovedit cel mai profund respect față de Sfânta Tradiție a Bisericii Ortodoxe și a făcut tot ceea ce i-a stat în putință pentru a o pune în evidență. În eforturile depuse pentru îmbunătățirea stării Bisericii, el a căutat pururea să respecte

---

¹ În ceea ce privește acest sfânt, vezi cartea mea *Sfântul Cosma Etolianul*, 1971.

Sfintele Canoane cât mai riguros cu putință. Departe de a căuta să aducă înnoiri, el și-a asumat responsabilitatea de a îmbunătăți starea Bisericii prin punerea în practică a canoanelor sinodale și apostolice, respectând întru totul Sfânta Tradiție.

Printre măsurile cele mai de seamă pe care le-a luat au fost cele referitoare la clerici. El a emis un ordin prin care nici un cleric din provincia sa nu avea dreptul să facă politică. Această măsură era în conformitate cu Canoanele Bisericii. În al VI-lea Canon apostolic se afirmă că „un episcop, un preot sau un diacon nu trebuie să-și asume griji lumești; iar dacă totuși face acest lucru, el trebuie caterisit”; iar Canonul al VII-lea al celui de-al IV-lea Sinod Ecumenic spune: „Clericii și monahii nu pot deveni ostași și nici nu-și asumă responsabilități publice; dacă, totuși, îndrăznesc să facă aceasta și nu se pocăiesc, revenind la chemarea lor originară, pe care și-au asumat-o din dragoste față de Dumnezeu, unii ca aceștia să fie anatematizați”. În plus, Macarie nu hirotonia pe nimeni care nu ajunsese la vârsta potrivită, deși avea mare nevoie de preoți, căci pe mulți îi scosese din preoție, fie pentru că erau oameni needucați, fie că erau prea înaintați în vârstă pentru a-și mai putea împlini îndatoririle lor sacerdotale.

Și aici respectă Canoanele Bisericii, deoarece Canonul al XIV-lea al celui de-al VI-lea Sinod Ecumenic afirmă: „Nimeni nu trebuie să fie hirotonit întru preoție înaintea vârstei de 30 de ani, chiar dacă este un om vrednic. La fel, nimeni nu poate fi hirotonit întru diaconie înainte de a împlini vârsta de 25 de ani, sau diaconiță înainte de 40 de ani”.

Ca și în cazul Sfântului Cosma Etolianul, Sfântul Macarie a văzut marea importanță a școlii în strânsă legătură cu Biserica. Înainte de a ajunge arhiepiscop al

o viață de nevoițe duhovnicești la chili³ și schituri, depinzând de mănăstirile de acolo trebuie să urmeze fără vreo abatere poruncile și obiceiurile păstrate de mănăstirile lor cu privire la parastase”. Dar agitația a continuat, iar problema a fost dezbătută de două sinoade locale, unul în Sfântul Munte în 1774, iar celălalt la Constantinopol în 1776. Primul îi anatematiza pe cei ce nu acceptau hotărârile Patriarhiei, în vreme ce al doilea a decretat că „parastasele trebuie săvârșite fără osebite sâmbăta și duminica”. Disputa a continuat însă până în preajma revoluției elane (1821), răspândindu-se până la Constantinopol și divizând aristocrația fanariotă în două facțiuni ostile. În anul 1819, patriarhul ecumenic Grigorie al V-lea a decretat ca parastasele „să fie săvârșite fără osebite duminica și sâmbăta, precum și în alte zile ale săptămânii, pentru a pune capăt disputei care se stârnișe cu mult timp în urmă”⁴.

În timpul uneia dintre disputele împotriva kollivazilor, Sfântul Macarie se afla în Sfântul Munte, iar atunci când a fost consultat de membrii facțiunii inovatoare, el le-a spus direct, atât față către față, cât și în scris, că dezaproba inovația lor. „Eu însumi”, afirmă el, „nici n-am slujit vreodată și nici nu voi sluji vreodată vreun parastas pentru cei răposați duminica.” Drept consecință a acestui răspuns fără echivoc, el a fost amenințat. Profund dezamăgit el a plecat din Athos și s-a dus în Chios, iar de acolo în Patmos.

---

³ Pluralul lui „kelli” (chilie), așezare monahală care cuprinde un paraclis și puțin pământ dimprejur, de obicei locuită de trei monahi. Termenul este folosit și pentru a denumi chilia unui monah.

⁴ Vezi Vasileios K. Stephanidis, *Istoria bisericească*, Atena, 1948, pp. 660-661, și Teoclit Dionisiatul, *Sfântul Nicodim Aghioritul*, Atena, 1959, pp. 43-47.

Viața Sfântului Macarie

de Atanasie Paros, prietenul său¹

Corintul este un oraș foarte vechi și renumit din Peloponez. Se știe bine că Sfântul Apostol Pavel le-a trimis corintenilor două Epistole pline de dumnezeiască înțelepciune, și că el i-a instruit pe aceștia, scoțându-i din cumplita greșală a idolatriei și aducându-i la lumina cunoștinței unuia și singurului adevăratului Dumnezeu. Iată, deci, că acest dumnezeiesc Macarie s-a născut și a crescut în acest oraș. A fost urmaș al unei nobile, străvechi și strălucitoare familii, Casa de Notaras, ale cărei urme genealogice merg până la Senatul bizantinilor.

Preasfințitul Gherasim al Chefaloniei², binecunoscut pentru sfințenia, slava și măreția sa tuturor creștinilor ortodocși, care a strălucit și încă mai strălucește prin nenumăratele sale minuni, a fost și el urmaș al acestei case. Părinții sfântului au fost preacucernicii Gheorghe și Anastasia, amândoi deținând cel dintâi loc din punctul de vedere al descendenței nobiliare și al avuției. El s-a născut în anul 1731, după alți fii și fiice, și a primit numele Mihail la Sfântul Botez de la nașul său, Partenie, arhiepiscop al Corintului.

---

¹ Textul care urmează este o traducere prescurtată pe care am alcătuit-o din prima ediție (1863) a vieții lui Macarie, care a fost tipărită în Chios împreună cu imnul acatist scris de Nichifor al Chiosului cu titlul *Imnul-acatist al părintelui nostru Sfântul Macarie Notaras, arhiepiscop al Corintului*.

² 1509-1579.

Când a ajuns la vârsta necesară de a se duce la școală, a primit educația elementară în Chefalonia, având ca învățător pe Eustație, aflat pe atunci la anii tinereții. Încă din primii ani el a dat semne că nu avea înclinație cele lumești, ci tânjea numai către cele pentru duhovnicești.

A viețuit cu o deosebită evlavie, luând parte cu mare dragoste la slujbele bisericesti, evitând tovărășia tinerilor și deșertăciunile lumești. Întrucât tatăl său avea o deosebită influență în politică, l-a făcut administrator în anumite sate pentru a putea deveni și el bogat în acest fel. Dar, întrucât le dăruia săracilor și necăjiților mari sume de bani drept milostenie, era adesea certat de tatăl său; iar în cele din urmă a hotărât să se retragă cu totul din cele lumești și să intre în monahism. Așa că s-a dus în taină la Mănăstirea *Mega Spilariou* („Marea Peșteră”³), binecunoscuta mănăstire din Peloponez.

Aici i-a rugat din suflet pe monahi să-i împlinească dorința. Dar văzând că el plecase acolo fără consimțământul tatălui său, aceștia l-au refuzat, temându-se de influența și puterea acestuia. Într-adevăr, după câteva zile, tatăl său a aflat unde era și le-a transmis monahilor un mesaj de a-l trimite înapoi acasă, chiar dacă n-ar fi voit să se întoarcă.

După ce s-a întors în casa părintească, el s-a ocupat cu citirea și studierea Dumnezeieștilor Scripturi, precum și a altor cărți instructive și de suflet ziditoare. Mai târziu, întrucât școala din Corint nu avea dascăl, s-a oferit să le predea gratuit copiilor din orașul natal cunoștințele elementare. A predat aici timp de șase ani fără a primi vreo remunerație.

---

³ Numită așa, deoarece este cea mai mare mănăstire din Peloponez și este construită în fața unei peșteri.

În anul 1764, când arhiepiscopul Corintului, care era foarte bătrân, a murit, toți locuitorii din provincia Corint, clerici și mireni, bogați și săraci, bătrâni și tineri, l-au ales în unanimitate pe Cuviosul Macarie, cel plin de virtuți, să-l urmeze în tronul arhiepiscopal pe ierarhul plecat la Domnul. Așadar, purtând cu sine scrisorile de recomandare necesare, s-a dus la Constantinopol, însoțit de câteva persoane remarcabile, și s-a prezentat Sfântului Sinod. Pe vremea aceea era patriarh Samuel I Hateris. Aici el a fost întronizat în scaunul arhiepiscopal al Corintului⁴.

Atunci când s-a întors în provincia ce îi fusese încredințată lui de Dumnezeu, a văzut cât de mult era iubit de toți: întreaga populație de creștini a provinciei a sărbătorit ziua reîntoarcerii sale, bucurându-se și aducând slavă lui Dumnezeu deoarece le ascultase rugăciunile și le dăduse un păstor atât de bun. Și, cu adevărat, nu au greșit cu nimic în bunele lor așteptări.

Căci, așa cum încă din prima tinerețe Sfântul Macarie dăduse semne de noblețe și mărinimie sufletească și râvnă pentru tot ceea ce este bun, la fel și acum, când a devenit arhiepiscop, el a confirmat toate aceste lucruri prin fapte. Întocmai precum Sfântul Grigorie Teologul⁵, a cugețat la faptul că „el nu a primit slujirea arhierescă drept o putere necercetată” și ca un mijloc de plăceri și de dobândire a averilor, ci ca o supraveghere și îngrijire părintească pentru siguranța și mântuirea turmei sale

---

⁴ Sathas ne spune că în 1764, când Mihail a fost propus drept succesor al decedatului mitropolit al Corintului, el a îmbrăcat haina monahală și a primit numele Macarie, iar apoi a plecat la Constantinopol (*op. cit.*, p. 587).

⁵ Grigorie de Nazianz.

duhovnicești, pentru care avea să dea socoteală în fața Supremului Păstor, Domnul și Dumnezeuul tuturor.

Cu aceste gânduri a început el de îndată, întocmai ca un administrator prudent și credincios, să ofere hrana cuvântului lui Dumnezeu sufletelor care vreme îndelungată fuseseră lipsite de el și erau înfometate, predicându-le în sfintele biserici cu mare bunătate și smerită dragoste.

Întrucât a aflat provincia plină de neorânduială și de nelegiuiri, iar Biserica într-o stare de corupție, drept consecință fie a nepăsării predecesorilor, fie din lipsa lor de educație, el s-a pus pe treabă cu mare râvnă și hărnicie, ca un alt Zorobabel, spre a înnoi și a-i aduce îmbunătățiri, curățind-o de orice necurăție și mizerii de tot felul.

În primul rând, el i-a îndepărtat pe toți acei preoți pe care i-a aflat cu totul lipsiți de educație, precum și pe cei incapabili de a-și îndeplini slujirea preoțească așa cum se cuvenea din pricina vârstei înaintate. Apoi, le-a interzis tuturor preoților să facă politică, deoarece în multe locuri această blestemată indecență era la modă pe vremea aceea, așa încât aceleași persoane erau atât preoți, cât și *khoiambasides*⁶. Cei care nesocoteau această poruncă erau caterisiți.

La hirotonirea preoților, el ținea cont cât mai mult cu putință de Sfintele Canoane Sinodale și Apostolice. Niciodată nu primea bani pentru hirotonie sau oricare altă slujire duhovnicească – săvârșea slujbele gratis, ca daruri ale Sfântului Duh, celor ce se arătau a fi vrednici

---

⁶ *Khoiambasides* (singular *khoiambasis* – cuvânt de origine turcească) erau stăpânitori ai comunităților sau sfaturilor bătrânilor. Principala lor îndatorire era aceea de a sluji drept reprezentanți ai acestora în fața autorităților turcești.